

başarıya
kanat aç

**6. SINIF
ÖĞRETEN KILAVUZ
TÜRKÇE
KONU ANLATIMLI
ETKİNLİKLİ
SORU BANKASI**

YENİ İÇERİK

**MÜFREDATA
TAM UYUMLU**

**AKILLI
TAHTA**

**TAMAMI VİDEO
ÇÖZÜMLÜ**

**KORAY
VAROL**

**KYA
YAYINLARI**

6. SINIF ÖĞRETEN KILAVUZ TÜRKÇE KONU ANLATIMLI - ETKİNLİKLİ SORU BANKASI

ISBN

978-625-6917-32-3

Yazar

Kva Yayın Kurulu

Yayıncı

KVA YAYINCILIK A.Ş.

Kuştepe Mah. Leylak Sok. No:1 K: 4 D: 16

Nursanlar İşmerkezi Şişli/İstanbul

0212 263 63 36

Yayıncı Sertifika No

41654

Dizgi-Mizanpaj

KVA Yayın Birimi

Kapak Tasarım

Ofisgraf

İstanbul

(533) 476 70 88

Baskı ve Cilt

WPC MATBAACILIK SAN. TİC. A.Ş.

Osmangazi Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No: 17/1 Esenyurt / İSTANBUL

Tel : 0212 886 83 30

Matbaa Sertifika No

50884

Bu kitabın her hakkı saklıdır. Hangi amaçla olursa olsun, kitabın tamamının veya bir kısmının KVA Yayıncılık AŞ. 'nin yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, bilgisayar ortamına alınması, herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması veya başka bir amaçla kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar, doğabilecek cezai sorumluluğu ve kitabın hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

EDİTÖRÜN SÖZÜ

Merhabalar,

Sevgili Öğretmenimiz;

Bu konu anlatımlı ve etkinlik soru bankası; konu akışının ve ünitelerin sıralamasına göre hazırlanırken tüm kazanımlar gözden geçirilmiş ve beceri temelli sorulardan oluşmasına dikkat edilmiştir. Güncel müfredata uygun özgün konu anlatımı, etkinlik ve farklı soru tarzlarından oluşmaktadır.

Bu kitapta yer alan sorular, merkezi sınavlarda çıkmış sorular ve örnek sorularla işlem düzeyi ve tarz bakımından benzerdir. Analiz ve kavrayış yeteneğini sınama bakımından sınavlarda çıkmış sorularla paraleldir.

Bu kitapta önce konu anlatımı, ardından etkinlikler, kazanım testleri ve yeni nesil testler bulunmaktadır.

Sevgili Öğrencimiz;

Sizlere yardımcı olup sizin daha iyiye gitmeniz için bu kitabı hazırladık.

Bir şeyi öğrenme aşamasında genellikle hepimiz belli bir seviyede zorlanırsınız. Bu normal ve doğal bir süreçtir. Eğitimde önemli olan nokta öğrenme çabasıdır. Okulda dersi iyi dinlemen, anlamadığın noktaları sorman, daha sonra öğrendiğin konularla ilgili soru çözmen ve takıldığın yerleri öğretmen ve arkadaşlarına sorman seni ileriye götürür. Bu sürekli kendi kendini besleyen bir durumdur. Sen yaptıkça ileri gidersin, ileri gittikçe yapabilme gücün artar, bunu istediğin ve buna inandığın sürece daha da ileri gidersin. Her yaptığından mutlu olup daha da güzelini yapmaya çalışman dileğiyle.

Sevgilerimle...

KVA YAYINLARI

*başarıya
kanat aç*

İstiklal Marşı

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir îmânı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır atanı;
Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak, toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dînin temeli
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

O zaman vecd ile bin secde eder –varsa- taşım;
Her cerîhamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-i mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Akif Ersoy

İÇİNDEKİLER

SÖZCÜKTE ANLAM.....	7
SÖZ VARLIKLARIMIZ	43
CÜMLEDE ANLAM.....	57
PARAGRAFTA ANLAM.....	91
ANLATIM BİÇİMLERİ	181
SÖZEL MANTIK VE GÖRSEL, GRAFİK	125
SÖZCÜK YAPISI	141
SÖZCÜK TÜRLERİ (İSİM)	167
SÖZCÜK TÜRLERİ (SIFAT)	185
SÖZCÜK TÜRLERİ (ZAMİR).....	205
SÖZCÜK TÜRLERİ (EDAT, BAĞLAÇ, ÜNLEM).....	221
YAZIM KURALLARI.....	239
NOKTALAMA İŞARETLERİ.....	269
METİN TÜRLERİ / ŞİİR BİLGİSİ	299
CEVAP ANAHTARI	311

- 📖 Gerçek Anlam, Mecaz Anlam, Terim Anlam
- 📖 Sözcükte Çok Anlamlılık
- 📖 Sözcükler Arası Anlam İlişkileri
- 📖 Altı Çizili Sözün Metne Kattığı Anlam
- 📖 Söz Sanatları

KONU

Sözcüğün Cümlede Kazandığı Anlamlar**Gerçek (Temel) Anlam**

Sözcüğün ilk anlamı veya ilk anlamından hareketle kazandığı anlamlardır.

Örnek:

Kitaplığındaki tüm kitapları boş bir koliye yerleştirdi. (“Boş” denildiğinde akla ilk olarak “İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan; dolu karşıtı anlamı gelir.)

Karanlık çökünce hepimiz evlere dağılmaya başladık. (“Karanlık” denildiğinde akla ilk olarak “ışık olmama durumu” gelir.)

Mecaz Anlam

Sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır.

Örnek:

Birbirimizi senelerce boş tesellilerle aldatıp durduk. (“Boş” sözcüğü gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak “bir işe yaramayan” anlamını karşılayacak şekilde kullanılmıştır.)

Bu karanlık işlerin hesabına ona mutlaka sorarlar. (“Karanlık” sözcüğü gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak “yasalara uygun olmayan” anlamını karşılayacak şekilde kullanılmıştır.)

Terim Anlam

Bilim, sanat, meslek, spor dallarıyla ilgili kavramları karşılayan sözcüklerdir.

Örnek:

Matematik: doğru, açı, kare, sayı, rakam

Müzik: nota, sol anahtarı, ses, akor, ölçü

Tıp: muayene, stetoskop, ameliyat, ultrason, tansiyon

Dil Bilgisi: kök, ek, sıfat, eylem, zamir

Spor: penaltı, ofsayt, taç, skor, şike

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcükleri anlam yönünden inceleyerek cümlelerin başındaki numaraları uygun kutucuklara yerleştiriniz.

1.	Annesi çocuğunun ayağına batan <u>diken</u> i saatlerce çıkarmaya çalışmış.
2.	Türk Devletine vatandaşlık <u>bağı</u> ile bağlı olan herkes Türk'tür.
3.	Bugün o kadar <u>durgun</u> gözüküyordu ki hemen yanına gidip nedenini sorduk.
4.	Mezuniyet balosuna birkaç gün kala yüzünde kocaman bir <u>sivilce</u> çıkmıştı.
5.	İhtiyar bir kitapçının hediye ettiği bu <u>roman</u> ı kitaplığının rafına koydu.
6.	Tek bir kuş gibi uçmalı, yanımızdaki <u>arkadaşımızla</u> yardımlaşmalıyız.
7.	Salondaki herkes <u>soğuk</u> bir tavırla birbirlerini selamlayıp salondan çıktı.
8.	<u>Edebiyatın</u> sevilen şairi, şiirlerini her zaman hece ölçüsüyle yazmıştır.
9.	Hayatının son günlerinde bu <u>acı</u> sözleri duymak onu çok üzmüştü.
10.	Tohumun çimlenebilmesi için yeterli miktarda su ve <u>oksijen</u> gerekir.

Gerçek

Mecaz

Terim

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler mecaz anlamıyla kullanılmıştır. Bu sözcükleri gerçek anlama gelecek şekilde cümle içinde kullanınız.

a.	Yıllar sonra buluşan arkadaşlar <u>koyu</u> bir sohbeta dalmıştı.	(Mecaz) (Gerçek)
b.	Bazen bir kelimenin sevdiğimiz bir insanı <u>kırdığını</u> görürüz.	(Mecaz) (Gerçek)
c.	Bu gülümseyişte herkesin seçemeyeceği bir <u>ince</u> alay gizliydi.	(Mecaz) (Gerçek)
d.	Onca çabamıza karşın halkımızın Batı müziğine <u>ısınmadığını</u> söyledi.	(Mecaz) (Gerçek)
e.	Edebiyatımızın vazgeçilmez <u>ışıklarından</u> biri olarak ayrıldı aramızdan.	(Mecaz) (Gerçek)
f.	Atatürk hiçbir zaman onların <u>oyununa</u> kanmış değildir.	(Mecaz) (Gerçek)
g.	Kimseye karşı herhangi bir <u>sert</u> harekette bulunduğunu görmedim.	(Mecaz) (Gerçek)
h.	En yakın dostlarının bile kusurlarını <u>keskin</u> bir dille yüzlerine vururmuş.	(Mecaz) (Gerçek)
ı.	Dakikalar geçtikçe sakinleşiyor, sakinleştikçe <u>kızıp</u> üzülüyordum.	(Mecaz) (Gerçek)
j.	Yazı yazıp hayatımı anlatmak, kalbimi dökmek ihtiyacıyla <u>yanıyorum</u>	(Mecaz) (Gerçek)
k.	Yaşlı amca yaşadıklarını çok çocukça, oldukça <u>tatlı</u> anlatıyordu.	(Mecaz) (Gerçek)
l.	Tahlil sonuçlarına bakıp hasta olmadığını anlayınca havalara <u>uçmuştu</u>	(Mecaz) (Gerçek)
m.	Öğretmen sürekli konuşuyor, öğrenciyi <u>açmak</u> istiyordu.	(Mecaz) (Gerçek)
n.	Burada bir şeyler oluyor, bir şeyler <u>dönüyor</u> ama anlayamıyorum.	(Mecaz) (Gerçek)
o.	Zavallı adam <u>kuru</u> , zevksiz bir hayat yaşadığını söylüyordu.	(Mecaz) (Gerçek)

ETKİNLİK - 3

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerin hangi anlamlarda (gerçek, mecaz, terim) kullanıldığını yazınız.

a.	Babam <u>düğünün</u> bayramdan sonraya kalmasını uygun görmüş.
b.	Üçgeni çerçeveleyen doğru parçalarından her biri üçgenin bir <u>kenarıdır</u>
c.	Büyük kentlerin <u>çevreleri</u> eskiden kalma gecekonduyla sarılmıştır.
d.	Uzun zamandır düşündükleri bu işin sonu nereye <u>gidecek</u> merak ediyoruz.
e.	Kırda gördüğü bütün <u>çiçeklerin</u> adlarını yanındakilere söylüyordu.
f.	Lise yıllarında Ayla'yı hepimiz <u>renkli</u> bir insan olarak düşünüyorduk.
g.	Sanıyorum ki bu insanlar hırslarından bir gün <u>patlayacaklar</u>
h.	Oyunun üç <u>perdesi</u> de beklediğimizden çok daha güzel geçti.
ı.	Sanatçının çizdiği tabloları <u>bayılarak</u> takip ediyordum.
j.	Havaların <u>soğumasıyla</u> birlikte herkes memleketine geri döndü.
k.	Henüz tasarlama hâlindeyken yazdığım bazı <u>sahneleri</u> okumuştum.
l.	<u>Aydınlık</u> bir odanın ortasında bana yazdığı şiirleri okuyordu.
m.	Sabahtan beri müşterilerin işini yapmaktan belim <u>koptu</u>
n.	Kafası yerde, kamburunu çıkarmış, <u>yürüyerek</u> köye gidiyordu.
o.	Bütün evi bir <u>ormanmış</u> gibi rahatça ve her anlamda kullanabiliyorlardı.

1. Gerçek anlam, bir sözcüğün aklımıza gelen ilk anlamıdır. Sözcüklerin sözlükte yer alan ilk anlamları o sözcüğün gerçek anlamıdır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi gerçek anlamda kullanılmıştır?

- A) Yazarın zengin bir düş gücü olduğunu okurları iyi bilir.
- B) Parlak sözlerle hepimizi kandırdığı için artık ona pek güvenmiyoruz.
- C) Yüreğime bir ateş düştü ki sorma, kimseye de bir şey diyemiyorum.
- D) Etkileyici sözlerle konuşmasını sürdürünce dinleyiciler de alkışlamaya başladı.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük gerçek anlamının dışında kullanılmamıştır?

- A) Hayalleri bir boşlukta yüzerdi genç kızın, kimse bundan haberi olmazdı.
- B) Vakit darlığından size de uğrayamadık geçen akşam.
- C) Gölünü mavi gözlü bir güzele kaptırmıştı gündür bu yüzden çok mutluydu.
- D) Annem, kendini zaman zaman göçmen kuşlara benzetirdi.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı sözcük yoktur?

- A) Dünya'mızın şekli geoiddir bilgisini sen ne zaman öğrendin?
- B) Dünya'mızın uydusu Ay'dır bunu herkes çok iyi bilir.
- C) Dünya'nın Güneş etrafındaki dolanma hareketlerinin yönü de saat yönünün tersidir.
- D) İşini kaybedince dünyası karardı ne yapacağını bilemedi uzun süre.

4. Mecaz anlam, bir sözcüğün gerçek anlamından bütünüyle uzaklaşarak kazandığı yeni anlamlardır.

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Bu ucuz laflara benim karnım tok, demişti o gün.
- B) Balonun içindeki gaz birden alev alınca korktuk.
- C) Bakışlarındaki umut bana yaşam enerjisi veriyor.
- D) Çocuk her zamanki gibi çok sıkılgan davranmıştı o gün.

5. Bir bilim, sanat ya da spor dalına özgü sözcükler terim anlamlıdır.

Buna göre "dalga" sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Kıyıya vuran dalga sesleri hoşuma gidiyordu, bana çok huzur veriyordu.
- B) Benimle dalga geçmeyin, diye kızmıştı ve yanımdan ayrılmıştı.
- C) Fen dersinde ses dalgalarını öğrendik, bu konu çok ilgimi çekti.
- D) Saçları dalga dalga olmuştu kızın, çok güzel görünüyordu adeta.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, “ince” sözcüğü mecaz anlamıyla kullanılmıştır?

- A) İnce bir ipi iki ucundan tutup masayı ölçtü.
- B) Sebzeleri, oldukça ince bir biçimde doğradı.
- C) Bu ince ruhlu adamı kimse anlayamıyordu galiba.
- D) İnce bir çubukla kağıdı boşluğa doğru itti.

7. 1. Bu konu hakkında onunla konuşmaya yüzüm kalmadı.
2. Yüz kişilik bir salonda beklediğimiz toplantı tam saatinde başladı.
3. Bana verdiği kağıdın bir yüzü temizdi henüz.
4. Bizimle tanışan adamın yüzünde çizgiler vardı, hatırlasana.

Yukarıdaki cümlelerin hangisinde “yüz” sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4.

8. • Terim anlam; bir sözcüğün sanat, spor, bilim ya da meslek alanlarından birinde kazandığı özel anlamıdır. “Enlem” sözcüğü coğrafya, “penaltı” sözcüğü futbol terimidir.
- Sözcüğün terim anlamı taşıyıp taşımadığı cümledeki kullanımına bağlıdır. Günlük konuşma dilinde kullanılan sözcükler terim anlamı sayılmaz.

Doktor annemin dişine köprü tedavisi yapacaktı. (terim)

Çocuklar köprüden geçerek hızla ormana doldu. (terim değil)

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük terim anlamı değildir?

- A) Oyunun sahne dekorları ustaca hazırlandığı için seyircinin ilgisini çekti.
- B) Hasta, narkoz ile uyutularak ameliyat edileceğini duyunca biraz heyecanlandı.
- C) Mars’a gidecek araç şu an atmosfer dışına çıkmak için çalışmalara başladı.
- D) Doğru, herkes için değişebilen bir kavram değildir; bunu söyleyen yalan söylemiş.

9. Mecaz anlam, bir sözcüğün temel anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamdır.

Buna göre,

Yaşamın bu tarz insanlar için her zaman ilginç planları olur. Onlar her şey yolunda gidiyor sanırken birden

I

II

kendilerini akıntıya karşı yüzerken bulurlar. Daha sonra yaşamlarını nasıl düzene sokacaklarını düşünüp çözüm için bir yol bulurlar.

III

IV

Metnin ikinci paragrafındaki numaralanmış sözcüklerden hangisi mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “dokunmak” sözcüğü mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Pis yerlere dokunurken eldiven takarsan daha rahat edersin.
- B) Sözleri hepimize çok dokundu kızın, onun için bir şeyler yapmak istedik.
- C) Ayağının dokunduğu yerlerde iz kalmış, senin geçtiğini hemen anladık.
- D) Vitrine dokunursan annem kızar çünkü biraz önce vitrinin camını sildi.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük mecaz anlamda kullanılmamıştır?

- A) İnsanın, her zaman yanı başında sıcak bir dost sohbeti araması normaldir.
- B) Adınla başlıyorum her şiire ve mısraya yıllardan beri.
- C) Her zamanki gibi bilgiye aç bir şekilde öğretmenin kapısı çaldı.
- D) Gecenin ırmağında yüzüyor gökyüzünde yalnız dolaşan bulutlar.

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde terim anlamlı bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Farklı açıdan olayları yorumlamayı denediğinde daha mutlu olacaksın.
- B) Sözcükleri kök ve eklerine ayırmayı yeni öğrendiğin için zorlanmak doğal.
- C) Evi çiçek bahçesi gibiydi karşığı yaşlı teyzenin, o eve gidince insanın içi açılıyor.
- D) Derste öğretmenimle farklı konularda konuşmak hoşuma gidiyor.

13. Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi terim anlamlıdır?

- A) Doktor, hastanın retinasında çizikler olduğunu tespit etti.
- B) Herkesin gözü onun üzerindeydi, o ne yapacağını bilmiyordu.
- C) Yetkililer halka uyarıda bulunduğu için kimse dışarıya çıkmadı.
- D) Çocuklar bahçede oynarken onları izlemek çok keyifli.

14. Mecaz anlamlı sözcükler bir sözcüğün temel anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlamıdır. Bir sözcüğün mecaz olarak kullanılıp kullanılmadığına cümledeki anlamına göre karar verilir. Örnek: “Bu çorba çok sıcak.” cümlesinde “sıcak” sözcüğü gerçek anlamlı, “Bana çok sıcak davrandı.” cümlesinde “sıcak” sözcüğü “mecaz” anlamlıdır.

Bunag göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük mecaz anlamda kullanılmıştır?

- A) Rüyasında annesine bir hediye verdiğini ve annesinin mutluluktan ağladığını gördü.
- B) Mahalleli, çöpünü bu duvarın önüne bırakıyordu bu durumdan ise yetkililer pek hoşlanmıyordu.
- C) Bu acının yükünü nasıl taşıyacağını bilemiyordu dostlarının desteğine her zamankinden daha çok ihtiyacı vardı.
- D) Aşçı bol kepçe bir porsiyon yemek hazırladı, tabağını gören herkes ilk önce şaşırıp sonra afiyetle yemeğini yedi.

15-16. soruları metne göre cevaplayınız.

Ankara'da düzenlenen 16. Uluslararası Ahşap Heykel Sempozyumu'nda müzik dinletilerine yer veriliyor.

I

Konuya ilişkin düşünce alışverişinde bulunuluyor. İzleyiciler; Türkiye'den, Hollanda'dan, Sırbistan'dan ve

II

Yunanistan'dan katılan sanatçıların çalışmalarını görme olanağı buluyor. Heykeltıraşlar yarı açık çadırlar altında heykel yaparken izlemeye gelenlerle sanatlarıyla ilgili söyleşiler yapıyor, yontmayı denemek isteyen

III

izleyicilere olanak tanıyor.

IV

15. Metinde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi mecaz anlamlıdır?

A) I.

B) II.

C) III.

D) IV.

16. Metinde geçen "müzik" sözcüğü bir sanat dalı olduğu için terim anlamı değildir ama müzikte kullanılan nota, solfej gibi sözcükler terim anlamlıdır.

Buna göre aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi terim anlamı değildir?A) Karenin kenarlarının eşit olduğunu söylediği için problemi ona göre çözmelisin.B) Hepimiz dizenin anlamını çözmek için uğraşıyoruz ama henüz kimse cevap vermedi.C) Gıda maddelerindeki glukoz oranı önemlidir, yediğiniz şeylerin içeriğine dikkat edin.D) Matematik konularını çalışmaya şimdiden başladım çünkü kendimi daha çok geliştirmek istiyorum.17. Zavallı kadın yine her zamanki gibi dalgındı. Sokakta yürüyor ama çevresinde olan biteni fark etmiyordu bile.

I

Yüzünde samimi bir tebüssümle atıyordu adımlarını. Şimdi onun güçsüz kalbine tüm bu olan biteni çocukların

II

nasıl anlatacağının kaygısı çökmüştü. Saatlerdir kafasında bu düşünceleri çevirirken bir yandan da cebindeki

III

anahtarla oynuyordu.

IV

Yukarıdaki metinde numaralanmış sözcüklerden hangisi gerçek anlamının dışında kullanılmıştır?

A) I.

B) II.

C) III.

D) IV.

KONU

Sözcükte Çok Anlamlılık

İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan dilin anlamlı ve en küçük ses ya da ses topluluğuna sözcük (kelime) denir. Dilimizde sözcükler cümledeki kullanımına göre birbirinden farklı anlamlar kazanabilir, buna “çok anlamlılık” denir. Örneğin “dönmek” sözcüğünün “TDK Güncel Sözlük”te 14 ayrı anlamı vardır.

GÜNCEL TÜRKÇE SÖZLÜK**dönmek, -er**

1. **nesnesiz** Kendi eksenini üzerinde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek:
“İçeride anahtarın acı bir gıcırtyla döndüğünü duydum.” - **Yusuf Ziya Ortaç**
2. **-e, -den** Geri gelmek, geri gitmek:
“Ertesi gün aynı yoldan Bodrum’a döndük.” - **Halikarnas Balıkcısı**
3. **-e** Yönünü belli bir tarafa doğru çevirmek:
“Babam birdenbire bana döndü.” - **Sait Faik Abasıyanık**
4. **-i** Bir tarafa sapmak:
“Gülümseyerek bir köşeyi döndü.” - **Peyami Safa**
5. **-e** Bir şeyi andıracak duruma girmek, benzemek:
“Dikmen yolları, mabede adak için gidenlerin yollarına dönmüştü.” - **Aka Gündüz**
6. **nesnesiz** Sınıfta kalmak:
Çocuk çalışmazsa bu yıl döner.
7. **-e** Durumdan duruma geçmek, değişmek, olduğundan daha değişik bir durum almak:
“Erkekler tekaüt olunca çocuğa dönüyorlar.” - **Reşat Nuri Güntekin**
8. **-de** Belirli bir yerde dolaşmak.
9. **-de** Kendini bir yandan bir yana çevirmek:
Yatağında sabaha kadar dönüp durdu.
10. **nesnesiz** Yönetilmek, düzene konulmak, çekip çevrilmek.
11. **-e** Söz konusu etmek, hatırlamak:
“Biz yine onun gençliğine, lise öğretmenini olduğu zamana dönelim.” - **Haldun Taner**
12. **-e** Bırakılan bir konu veya işe başlamak.
13. **nesnesiz, mecaz** Hileyle, gizlice yapılmak:
“Burada bir şeyler oluyor, bir şeyler dönüyor ama anlayamıyorum.” - **Refik Halit Karay**
14. **nesnesiz, din bilimi** İnanç, din veya düşüncesini değiştirmek:
“Annesinin İtalyan Yahudisiyken döndüğünü söylemişti.” - **Ömer Seyfettin**

ETKİNLİK - 4

Aşağıda “düşmek” sözcüğünü cümle içinde kullanımına göre eşleştiriniz.

Anlamı	Cümle İçinde Kullanımı
1. Yer çekiminin etkisiyle boşlukta, yukarıdan aşağıya inmek	a. Evin en küçüğüne her gün bakkaldan ekmek almak düşüyordu.
2. Uğramak, kapılmak	b. Kadınlar yeni baştan telaşa, heyecana, korkuya düştüler.
3. Yere devrilmek, yere serilmek; boylamak	c. Havada uçan kuş, vurulmuş gibi birdenbire sokağa düşüyor.
4. Ödevi veya yetkisi içinde bulunmak	d. Kadına dedesinden miras düşen bu arsaya ev yaptılar.
5. Bir bölüşme sonunda payına ayrılmak	e. Yaramaz çocuk koşmaya başlayınca birden yere düştü.

ETKİNLİK - 5

“Kesmek” sözcüğünün aşağıdaki anlamları ile bu anlamları karşılayan görselleri eşleştiriniz.

1. Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak
2. Dibinden ayırmak
3. Düzgün parçalara ayırmak
4. Ucunu almak
5. Geçişini önlemek

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “görmek” sözcüğü “Dün gördüğümüz adam mahallenin muhtarıydı.” cümlesindeki anlamıyla kullanılmıştır?

- A) Adam, çalışkanlığıyla şirketin tüm işlerini görürdü, hiçbir zaman da şikayet etmezdi.
- B) Okula giderken komşumuz Aysel teyzeyi gördüm sana bir türlü ulaşamadığını söyledi.
- C) Bu işten para kazanamayacağımı gördüğüm için seninle bu işe girmek istemiyorum.
- D) Gördüğümüz eğitimin beni epeyce geliştirdiğini söylemeliyim.

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “varmak” sözcüğü “ulaşmak” anlamında kullanılmıştır?

- A) Onunla uzun zamandır aramızda epeyce sorun vardı.
- B) Tren gara vaktinden önce vardı için annemler bizi biraz bekledi.
- C) Sınıfta oturabilecek iki masa vardı, ben de Elif’in oturduğu masayı seçtim.
- D) Çocuğun yüzünde büyük benler vardı, benler ona sevimli bir hal katıyordu.

3. 1. Temeli zayıf binalar depremde diğer binalara göre daha kolay yıkılır.

- 2. Zayıf bir ordu ülkeyi koruyamaz, ordumuz her zaman kuvvetli olmalı.
- 3. Mumdan çok zayıf bir ışık yayılıyordu ama birbirimizi rahatça görebiliyorduk.
- 4. Karnesindeki notlardan zayıf bir öğrenci olduğu anlaşılıyordu.

Yukarıdaki cümlelerde “zayıf” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “saymak” sözcüğü “kabul etmek, varsaymak” anlamında kullanılmıştır?

- A) Burada geceleri yıldızları saymakla bitiremezsin.
- B) Onu herkes sever sayardı, bu şirin kasabada.
- C) Bir an için kendini yurdunda say, neler yapardın?
- D) Bu iş için çok para saydık ama yine de olmadı.

5. Bir sözcüğün birden çok kavramı, durumu karşılayacak biçimde kullanılmasına sözcüklerde çok anlamlılık denir.

Buna göre,

- 1. Açık hava balıkçıları bugün gerçekten çok sevindirdi.
- 2. Anlatımda açık olmak yazarı yüceltir, daha değerli kılar.
- 3. Açık alanda oyun oynadık bu nedenle biraz yorulduk.
- 4. Demirler arasındaki açık fazla olmuş, bunu kapatmamız gerekir.

yukarıdaki cümlelerde “açık” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

6. 1. Sen dururken derdimi bu koskoca dünyada kime anlatayım.

- 2. Konsere gittiğimizde oturacak değil, ayakta duracak yer yoktu.
- 3. Yağmur birdenbire durdu, artık hepimiz dışarı çıkabiliriz.
- 4. Bileğimdeki saat yine ben fark etmeden durmuş.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerde “durmak” sözcüğü kaç farklı anlamda kullanılmıştır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

KONU

Sözcükler Arası Anlam İlişkileri**Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler**

Yazılışları farklı anlamları aynı olan sözcüklerdir. Eş anlamlı sözcükler cümlede birbirleriyle yer değiştirdiklerinde cümlenin anlamında herhangi bir değişiklik ya da bozulma olmaz.

Örnek:

in – mağara	düşünce – fikir	sema – gök
al – kırmızı	yıl – sene	zengin – varlıklı

UYARI: Bir sözcüğün eş anlamlısını bulurken sözcüğün cümlede kazandığı anlam göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin “Kara günler artık geride kaldı.” cümlesinde “kara” sözcüğü “kötü, uğursuz, sıkıntılı olan” anlamında kullanıldığı için bu sözcüğün eş anlamlısı olan “siyah” sözcüğü bu cümlede “kara” sözcüğünün yerine kullanılamaz.

Yakın Anlamlılık

Anlamca birbirine çok yakın olan, eş anlamlı gibi görünmelerine ve çoğunlukla birbirlerinin yerine kullanılabilmelerine rağmen tam olarak aynı anlamı vermeyen sözcüklerdir.

Örnek:

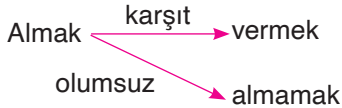
bıkmak – usanmak	kılık – kıyafet	üzüntü – keder
dost – arkadaş	bakmak – görmek	çabalamak – çalışmak

Zıt Anlamlılık

Anlamca birbirinin karşıtı olan sözcüklerdir.

sağ – ölü	ak – siyah	aşağı – yukarı
çalışkan – tembel	aydınlık – karanlık	bulanık – duru

UYARI: Bir sözcüğün olumsuzunun zıt anlamlısı değildir.

Örnek:

UYARI: Türkçede her sözcüğün karşıt anlamlısı yoktur. Karşıt anlamlılık, sözcüklerin cümle içindeki anlamlarına göre değerlendirilmelidir.

Örnek:

“Adam ağır adımlarla gelip masanın başına geçiyor.” cümlesinde kullanılan “ağır” sözcüğünün zıt anlamlısı “hafif” değil, “hızlı”dır.

Eş Seslilik (Sesteşlik)

Yazılışları ve okunuşları aynı anlamları ise birbirinden tamamen farklı olan sözcüklerdir.

Örnek:

Gözlerinden kır sakalına bir iki damla yaş düştü.

(Beyazla az miktarda siyah karışmasından oluşan renk)

Ara sıra kır kokuları getiren hafif bir rüzgâr esiyordu.

(Şehir ve kasabaların dışında kalan, çoğu boş ve geniş yer)

arı	→ yabancı şeylerden arınmış → bir hayvan adı
bağ	→ birçok şeyi birbirine tutturmak için kullanılan ip → meyve bahçesi
yüz	→ doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı → çehre

UYARI:

1. Dilimizde düzeltme işareti olan sözcüklerde okunuşları, yazılışları ve anlamları farklı olduğu için sesteşlik özelliği aranmaz.

Örnek: Bu sene bizim memlekete çok kar yağdı. (Yağış biçimi)

Şirketten almayı umdukları kâr beklentiyi karşılamadı. (Para kazancı)

2. Bir sözcüğün gerçek anlamıyla mecaz anlamı arasında sesteşlik özelliği aranmaz.

Örnek: Hava soğuk olunca piknik ertelendi. (Gerçek Anlam)

Salondaki herkesi soğuk bir tavırla karşıladı. (Mecaz Anlam)

3. Hem isim hem de fiil olarak kullanılabilen kökler vardır ki bunlara ortak kök denir. Ortak kök olan sözcüklerin arasında anlam ilişkisi olduğundan bu sözcüklerde sesteşlik özelliği aranmaz.

Örnek: Başlıca ortak kökler şunlardır: boya, savaş, barış, eski, güreş...

ETKİNLİK - 6

Aşağıdaki sözcüklerin zıt anlamlılarını yanlarına yazınız.

a. yoksul		b. eğri		c. sağ	
d. gitmek		e. alacak		f. şişman	
g. kuru		h. yatay		ı. tutsak	

ETKİNLİK - 7

Aşağıdaki eş anlamlı sözcüklerle ilgili verilen bulmacayı uygun şekilde doldurunuz.

1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							

Soldan Sağa

1. Tartışma sözcüğünün eş anlamlısı	6. Vazife sözcüğünün eş anlamlısı
2. Yel sözcüğünün eş anlamlısı	7. Yas sözcüğünün eş anlamlısı
3. Hızlı sözcüğünün eş anlamlısı	8. Kanun sözcüğünün eş anlamlısı
4. Edebiyat sözcüğünün eş anlamlısı	9. Olay sözcüğünün eş anlamlısı
5. Konuk sözcüğünün eş anlamlısı	